घुण्टः, पुं, (घुण्यते परिवृत्यतेऽनेन। घुट+घञर्थे कः निपातनात् मुम् च।) गुल्फः। इति शब्दमाला ॥ [हेमचन्द्रः ॥

घुण्टकः, पुं, (घुण्ट+स्वार्थे कन्।) गुल्फः। इति

घुण्टिकं, क्ली, (घुण्ट इव कायतीति। कै+कः।) वनस्थकरीषम्। इति शब्दचन्द्रिका ॥ विलघुँटे इति भाषा ॥ [णादिकोषः ॥

घुण्डः, पुं, (घोणते भ्राम्यतीति।) भ्रमरः। इत्यु-

घुर, श ध्वनौ। भीमार्थे। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (तुदां-परं-अकं-सेट्।) भीमो भयानकरसस्तस्य अर्थो निमित्तं हेतुरिति यावत् भीमार्थः। श, घुरति व्याघ्रो मनुष्याणां भयहेतुर्भवतीत्यर्थः। घुर भीमार्थार्त्तशब्दयोरिति प्राञ्चः। आर्त्त इति शब्दविशेषणमिति रमानाथः। घुरत्यार्त्ते च कुरुते इति। शब्दानुवृत्तौ भट्टमल्लः। घोरिता। इति दुर्गादासः ॥

घुर्घुरः, पुं, (घुरति मनुष्याणां भयहेतुर्भवतीति। घुर्+क्विप्। ततः घुरो भयानकात् जन्तोरपि घुरः भयानकः। एतद्दंशनेन प्रायशो मृत्युसम्भवादेव तथात्वम्।) कीटविशेषः। घुरघुरिया इति भाषा ॥ तत्पर्य्यायः। यमकीटः२। इति त्रिकाण्डशेषः ॥ घर्घुर्घा ३। इति रत्नमाला ॥ (शूकरशब्दः। इति चिन्तामणिः ॥)

घुर्घुरी, स्त्री, (घुर्घुरः शूकरशब्दवदव्यक्तशब्दः सोऽस्या अस्तीति। घुर्घुर+"अर्श आदिभ्योऽच्।" ५।२।१२७। इत्यच्। ततो गौरादित्वात् ङीष्।) जलजन्तुविशेषः। तत्पर्य्यायः। मृत्किरा २। इति त्रिकाण्डशेषः ॥

घुलञ्चः, पुं, गवेधुका। इति रत्नमाला ॥ गड़गड़ इति भाषा ॥

घुलघुलारवः, पुं, (घुल् घुल् इत्यव्यक्तमारौतीति। आ+रु+अच्।) पारावतभेदः। इति राजनिर्घण्टः ॥

घुष, इ ङ धूशे। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (भ्वां-आत्मं-सकं-सेट्।) धूशः कान्तिकृतिः। इ, घुंष्यते। ङ, घुंषते चन्दनं गात्रम्। इति दुर्गादासः ॥

घुष, इर् वधे। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (भ्वां-परं-सकं-सेट्।) इर्, अघुषत् अघोषीत्। इति दुर्गादासः ॥

घुष, कि इर् नुतौ। स्तुतौ इति यावत्। विशब्दे। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (चुरां पक्षे भ्वां-परं-सकं-सेट्।) विशब्द इह कथनं आविष्करणं नानाशब्दकरणं वा आङ्पूर्व्वकः सततक्रन्दने। इति तट्टीका ॥ कि, घोषयति घोषति गूढ़मर्थमभियुक्तः। नानाशब्दे वाद्यं घोषयति द्वारि यस्य कश्चिदुपद्रुतः। इति हलायुधः। इर्, अघुषत् अघोषीत्। घुष किरनुवर्त्तते। कि, आघोषयति आघोषति शोकार्त्तः सततं क्रन्दतीत्यर्थः। इति दुर्गादासः ॥

घुषितं, त्रि, (घुष्यते स्म इति। घुष विशब्दे+क्तः। "घुषिरविशब्दने।" ७।२।२३। इति कथनात् अत्र इट्।) शब्दितम्। इति सुपद्म व्याकरणम् ॥

घुष्टं, त्रि, (घुष्यते स्म इति। घुष+"क्षुब्धवारस्वान्तध्वान्तेति" मुग्धबोधसूत्रात् निपातनात् साधुः।) शब्दितम्। इति मुग्धबोधम् ॥ (यथा, हरिवंशे। २०। ८६।
"हंससारसघुष्टेषु कारण्डवरुतेषु च ॥"
शब्दितान्यदर्थे तु "घुषिरविशब्दने।" ७।२।२३। इति नेट्। "घुष्टा रज्जुः।" इति सिद्धान्तकौमुदी ॥)

घुसृणं, क्ली, (घुष्यते स्तूयते इति भावः। घुष+बाहुलकात् ऋणक्। पृषोदरादित्वात् साधुः। यद्वा घुंष्यते कान्तिविशिष्टं क्रियते शरीरमनेन। घुषि धूशे+ऋणक्।) कुङ्कुमम्। इति त्रिकाण्डशेषः ॥ (यथा, काशीखण्डे। २९। ५७।
"घुसृणापिञ्जरतनुर्घर्घरा घर्घरस्वना ॥"
यथा च भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे प्रथमे भागे।
"चन्दनं घुसृणोपेतं मृगनाभिसमायुतम्।
न चोष्णं न च वा शीतं वर्षाकाले तदिष्यते ॥"
इति घुसृणकुङ्कुमम् ॥)

घूकः, पुं, (घू इत्यव्यक्तशब्देन कायति शब्दायते इति। घू+कै+कः।) उलूकः। इति हेमचन्द्रः। ४। ३९ ॥

घूकारिः, पुं, (घूकस्य पेचकस्य अरिः शत्रुः।) काकः। इति हेमचन्द्रः। ४। ३८८ ॥

घूकावासः, पुं, (घूकानां पेचकानां आवासो वासस्थानम्।) शाखोटवृक्षः। इति राजनिर्घण्टः ॥

घूर, य ङ ई हिंसाज्यान्योः। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (दिवां-आत्मं-सकं-अकं च-सेट्।) दीर्घो। य ङ, घूर्य्यते। ई, घूर्णः। ज्यानिर्गतबहुवयोभावः। इति दुर्गादासः ॥

घूर्ण, ञ श भ्रमणे। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (तुदां-उभं-अकं-सेट्।) ञ, घूर्णति घूर्णते। श, घूर्णती घूर्णन्ती। इति दुर्गादासः ॥ (यथा, गोः रामायणे। ४। १५। २५।
"स तु वाली रणगतः सालताड़नविह्वलः।
गुरुभारसमाक्रान्तश्चचाल च जुघूर्ण च ॥")

घूर्णः, पुं, (घूर्णति स्वोत्पत्तिभूमौ घूर्ण्याकारेण सम्भवतीति। घूर्ण+अच्। घूर्ण्याकारेण जायमानत्वात् तथात्वम्।) ग्रीष्मसुन्दरकः। इति शब्दचन्द्रिका ॥ गीमा इति भाषा ॥ (घूर्ण+भावे अच्।) भ्रमणञ्च ॥ (विघूर्णिते, त्रि। यथा, भागवते। ७। २। २।
"आह चेदं रुषा घूर्णः संदष्टदशनच्छदः ॥")

घूर्णनं, क्ली, (घूर्ण+भावे ल्युट्।) भ्रमणम्। तत्पर्य्यायः। चक्रावर्त्तः २ भ्रमः ३ भ्रान्तिः ४ भ्रमिः ५ घूर्णिः ६। इति हेमचन्द्रः। ६।१५५ ॥ (यथा, गीतगोविन्दे। ९। ११।
"अन्तर्मोहनमौलिघूर्णनचलन्मन्दारविस्रंसनस्तब्धाकर्षणदृष्टिहर्षणमहामन्त्रः कुरङ्गीदृशाम् ॥")

घूर्णायमानः, त्रि, (घूर्ण इवाचरतीति। घूर्ण+क्यङ्। ततो घूर्णायते इति। घूर्णाय+शानच्।) भ्राम्यमाणः। यथा, कलापधातुव्याख्यासारे।
"इन्द्राद्यैरखिलार्थसाधनपरैः संस्तूयमानं मुहुः
पीतोन्मत्तफलातुलालसतया घूर्णायमानेक्षणम् ॥"

घूर्णिः, स्त्री, (घूर्ण+"सर्व्वधातुभ्य इन्।" उणां। ४। ११७। इति भावे इन्।) घूर्णनम्। इति हेमचन्द्रः। ६। १५५ ॥

घूर्णितः, त्रि, (घूर्णते स्म इति। घूर्ण+क्तः।) भ्रमितः। तत्पर्य्यायः। प्रचलायितः २। इत्यमरः। ३। १। ३२ ॥ (यथा, कथासरित्सागरे। २४। १।
"मदघूर्णितवक्त्रोत्थैः सिन्दूरैश्छूरयन् महीम्।
हेरम्बः पातु वो विघ्नान् स्वतेजोभिर्दहन्निव ॥")

घूर्ण्यमानः, त्रि, (घूर्ण्यते इति। घूर्ण+णिच्+कर्म्मणि शानच्।) भ्राम्यमाणः। यथा, महानाटके।
"भो वृक्षाः पर्व्वतस्था बहुकुसुमयुता वायुना घूर्ण्यमानाः ॥"
अणिजन्ते तु घूर्णमाण इत्येव स्यात्। यथा, हरिवंशे ४८। ३६।
"भ्रमन्तं घूर्णमानञ्च स्तुतिं देवाः प्रचक्रिरे ॥")

घृ, सेके। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (भ्वां-परं-सकं-अनिट्।) घरति तरुं मेघः। इति दुर्गादासः ॥

घृ, क सेके। छादने। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (चुरां-परं-सकं-अनिट्।) क, घारयति। इति दुर्गादासः ॥

घृ, र लि भासि। सेके। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (ह्वां-परं-अकं-अनिट्।) र वैदिकः। लि, जघर्त्ति घृतं दीप्यते क्षरति वेत्यर्थः। इति दुर्गादासः ॥

घृण, इ ङ ग्रहणे। कविकल्पद्रुमः ॥ (भ्वां आत्मं-सकं-सेट्।) इ, घृण्यते। ङ, घृण्णते जरीघृण्यते। इति दुर्गादासः ॥

घृण, द ञ उ दीप्तौ। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (तनां-उभं अकं-सेट्। उदित्वात् क्त्वावेट्।) द ञ, घृणोति घर्णोति। घृणुते घर्णते। उ, घर्णित्वा घृत्वा। इति दुर्गादासः ॥

घृणा, स्त्री, (घ्रियते सिच्यते हृदयमनया।। घृ सेके+बाहुलकात् नक् स्त्रियां टाप्। दयारसेन हि हृदयं सिक्तमिवार्द्रं भवतीति तथात्वम्।) करुणा। (यथा, किरातार्ज्जुनीये। १५। १३।
"मन्दमस्यन्निषुलतां घृणया मुनिरेष वः।
प्रणुदत्यागतावज्ञं जघनेषु पशूनिव ॥" * ॥
घ्रियते आच्छाद्यते गुणादिकमनयेति।) जुगुप्सा। तत्पर्य्यायः। अर्त्तनम् २ ऋतीया ३ हृणीया ४। इत्यमरः। ३। २। ३२ ॥ रीज्या५ हृणिया ६ ह्रिणीया ७ ह्रणीया ८। इति तट्टीका ॥ (यथा, रघुः। ११। १७।
"तां विलोक्य वनितावधे घृणां
पत्रिणा सह मुमोच राघवः ॥")

घृणावासः, पुं, (घृणायाः आवासः।) कुष्माण्डः इति त्रिकाण्डशेषः ॥ घृणायुक्ते त्रि ॥